

Asümmeetriline sõda 1

Kui tavapärane sõjapidamine ei toimi

Viimasel ajal on üha enam hakatud rääkima asümmeetrilisest sõjapidamisest kui võimalusest sõdida efektiivselt endast mitu korda tugevama vaenlase vastu. Ometigi puudub tihti ettekujutus, mida see asümmeetria sõjapidamises endast kujutab.

Tekst: RIHO ÜHTEGI

Nagu nimetuski ütleb, on asümmeetria midagi, mis on vastandiks sümmeeriale, tasakaalule, sarnasusele. Tavapärane sõjapidamine on sümmeetriline – võitlevad pooled järgivad mitu sajandit tagasi väljakujunenud põhimõtteid, mis tänaseks on vormitud sõjaõiguseks, ning käituvad lahingutes üsnagi sarnaselt. Sarnasus ei tähenda alati seda, et sõdivad pooled on kõiges võrdsed, see tähendab ennekõike seda, et kasutatakse sarnast relvastust, sarnaseid taktikaid ja järgitakse samu sõjapidamispõhimõtteid.

Rääkides asümmeetriast, tuuakse tihti illustreeriva näitena esile Taaveti ja Koljati lugu. Seda mitte sellises võtmes, nagu esitas Leo Kunnas oma raamatus „Sõda 2023“, kus ta lähtus vaid poolte füüsilisest

ebavõrdsusest. Taaveti ja Koljati loo tegelik sisu seisneb muus – Taavet, kellel polnud Koljati vastu astudes mingeid šansse vastast võita tavapärases (sümmeetrilises) kahevõitluses, kasutas teistsugust, mõneti riskantset, kuid vastasele ootamatut võitlustaktikat – lingu, mis võimaldas tal Koljati lüüa. Asümmeetriline sõjapidamine on just selline valik – tavapäraste taktikate ja meetodite asemel kasutatakse alternatiivseid lähenemisi sõjapidamisele.

Mis see asümmeetriline sõjapidamine siis on?

Asümmeetriline sõjapidamine on sõjategevus poolte vahel, kelle relatiivne sõjaline jõud erineb teineteise omast märkimisväärselt. Definiitsiooni kohaselt on tegu tavatu

lähenedamisega sõjapidamisele, kus üks vastastest väldib või õõnestab teise poole tugevusi ning samal ajal ründab nõrkusi ja haavatavusi. Selline lähenemine annab ka nõrgemale vastasele võimaluse saavutada sõjalist edu tugevama vastase vastu, kuid ometigi ei vali ükski riik sellist võitlusviisi ainsaks võitlusvormiks.

Juurdunud sõjapidamise põhimõtete järgi käib klassikaline sõjapidamine endiselt territooriumi pärast. Agressor püüab rünnatava riigi territooriumi haarata, rünnatav püüab seda iga hinna eest kaitsta. Sel moel on vastastel maastikul üksteist lihtne leida ja fikseerida.

Sellised tõekspidamised asümmeetrilise sõjapidamise puhul ei kehti, nagu ei kehti ka üldised sõjapidamise printsiibid ja reeglid. Kujutame nüüd ette, et tugevam agressor ründab nõrgemat vastast, kasutades mitu korda suuremat armeed, paremat tehnikat ja kõrgtehnoloogilist relvastust. Sellist olukorda on kirjeldatud joonisel 1.

Nõrgem pool püüab algul talle vastu astuda samal moel, kasutades samu sõjapidamise põhimõtteid, sarnast (kuid märksa vähem kõrgtehnoloogilist) relvastust ning peab kaitse- või viivituslahinguid. Tugevam pool toob sõtta aina uusi ressursse, sest üldlevinud põhimõ-

Definitsiooni kohaselt on tegu tavatu lähenemisega sõjapidamisele, kus üks vastastest väldib või õõnestab teise poole tugevusi ning samal ajal ründab nõrkusi ja haavatavusi.

tete järgi on vaja sõda lõpetada nii ruttu kui võimalik.

Nõrgemal poolel pole täiendavaid ressursse kusagilt võtta ning ühel hetkel saab ta aru, et ei suuda territooriumi kaitsta. Ta muudab totaalselt võitlusviisi, loobudes territooriumi kaitsmisest ja vastasega otsekontaktis olemisest. Ta hajutab oma üksused rahva sekka, ei kasuta enam kompaniist suuremaid üksusi üheskoos ning teostab kiireid üllatusrünnakuid vastase väiksemate osade, logistika ning kommunikatsioonivõrgustike vastu.

See on hetk, mil tugevam vastane kaotab initsiatiivi. Ta ei suuda oma vastast maastikul fikseerida ja teda oma palju võimsama relvastusega lüüa. Ta on sunnitud üha

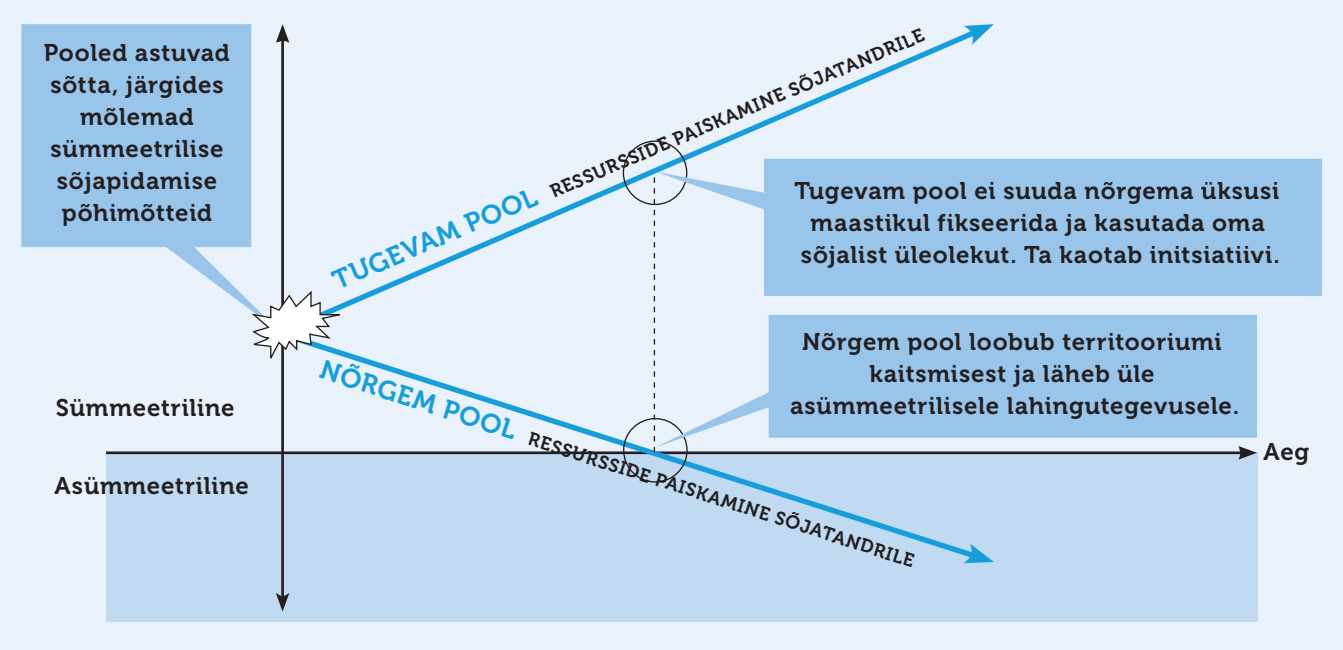
uuesti ja uuesti suurendama oma sõjalist panust regiooni, et hoida lahti ühendusteid, kaitsta logistilisi konvoisid ja strateegilisi objekte – ta peab kasutama suuri ressursse oma tagala kaitsmiseks. Lühikesena planeeritud sõda võib venida pikaks ja vaevaliseks konfliktiks, mis ei mängi agressori kasuks.

Ilmekaks asümmeetrilist sõjapidamist kujutavaks filmiks võib pidada 2000. aastal Hollywoodis valminud filmi „Patrioot“ (The Patriot), kus Mel Gibsoni kehastatud kolonel Benjamin Martin pidas oma maa-kaitsväega Ameerika revolutsiooni päevil Briti vägede vastu asümmeetrilist sõda, rünnates ja varitsedes nende väiksemaid üksusi, nende logistilisi konvoisid ja isegi nende laevu ja tugipunkte, jäädes ise samal ajal kättesaamatuks konventsionaalsetele sõdimistavadele truuks jäävatele Briti vägedele.

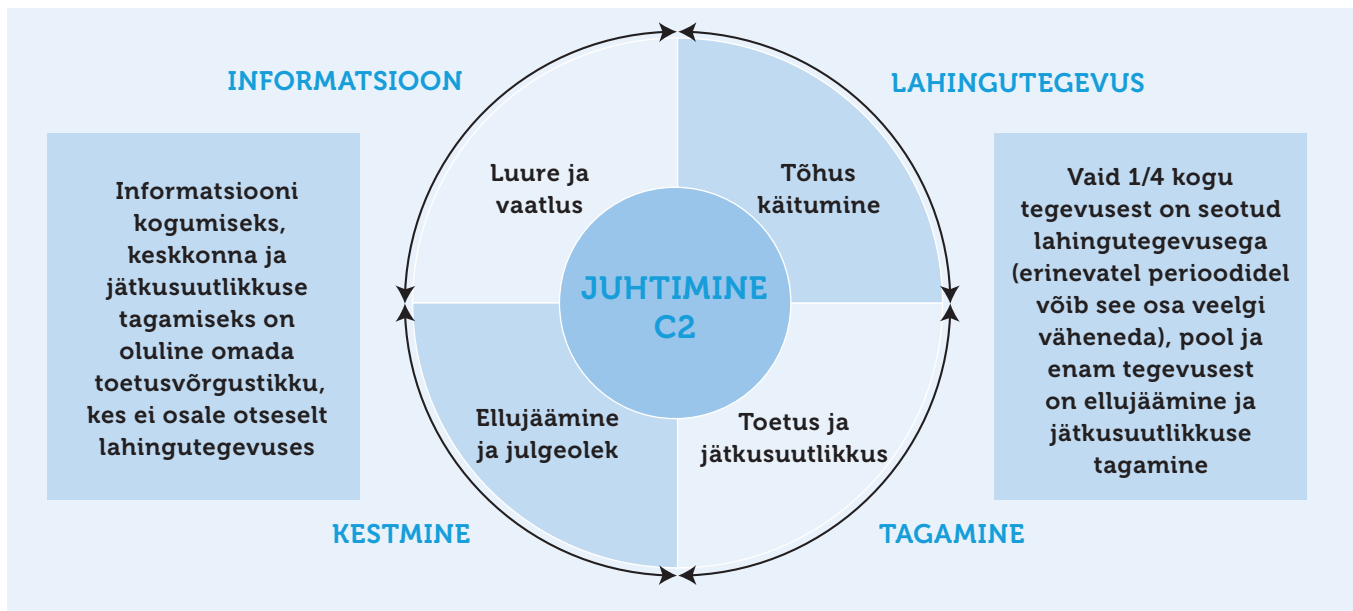
Rünnatav peab asümmeetrilisele sõjapidamisele üle minnes olema valmis loobuma konventsionaalse sõjapidamise põhimõtetest. Esimene asi, millest loobuda tuleb, on juba mainitud territooriumi kaitsmine.

Asümmeetrilise sõjapidamise käigus tuleb keskenduda kiirusele ja üllatusele, territooriumi hoidmine annaks vastasele võimaluse võitlevad üksused maastikul fikseerida ▶

Joonis 1

Andmed: Riho Ühtegi

ning purustada. Sellise vastasega, kes eest ära „voolab“, on kokku puutunud ka Eesti sõdurid. Näiteks Afganistanis, kus koalitsiooniväed matsid suuri ressursse ja jõude operatsioonidesse, kus püüti tagasi vallutada Talibani kontrolli all olevaid külasid. Külad, mis lahingutega vallutati, langesid koalitsioonivägede lahkudes uuesti Talibani kontrolli alla. Kusjuures Talibani kaotused neis lahingutes piirdusid tihti mõne võitlejaga.

Toetusvõrgustik kui asümmeetrilise sõjapidamise nurgakivi

Territooriumi hoidmisest loobumine eeldab aga üldise toetusvõrgustiku olemasolu, mis tagaks vastupanuvõitluse jätkusuutlikkuse ning piisava eelhoiatuse ja julgeoleku. See omakorda eeldab kohaliku elanikkonna õiget meelestatust ja toetust võitlejatele.

Toetusvõrgustiku olemasolu on kahtlemata rünnatava poole eelis, kuid siin tuleb mees pidada, et ka vastane püüab kohalikku elanikkonda mõjutada rünnatava valitsuse ja vägede toetamisest loobuma, kasutades selleks nii meelitamise kui ka karistamise taktikat.

Põhiraskus on ellujäämisel ja jätkusuutlikkuse tagamisel, sest ressursid on piiratud ning nende liigutamine keeruline.

Eelmainitud filmis „Patrioot“ õppis Briti kolonel William Tavington tundma Ameerika maakaitseväelaste taktikat ja viis selle vastu läbi rea edukaid operatsioone, sealhulgas hävitades nende toetusvõrgustikku. Paraku ei osutunud ta edukaks, sest Briti sõjalisele juhtkonnale polnud selline sõjapidamine vastuvõetav.

Ka tänapäeval on asümmeetrilise sõjapidamise kõige haavatavamaks kohaks tema toetusvõrgustik kui see osa vastupanust, mis on vastasele nähtav ja kättesaadav. Kuid erinevalt 18. sajandist on tänapäeval võimalusi ja vahendeid kaitsta seda osa massimeedia- ja propagandavahenditega.

Alates Vietnami sõjast, kus ameeriklased ei kaotanud praktiliselt ühtki lahingut, kuid kaotasid sõja, on meedia mänginud sõjapidamises ülisuurt rolli avalikkuse ja rahvusvaheliste suhete mõjutamisel. Otsus Vietnami ära tulla tehti siiski avalikkuse väga suure mõju all ning avalikkus ammutas oma teadmised pressis avaldatud fotodest ja artiklitest, kus näidati napalmist põletatud külasid ja sõjaorvuks jäänud lapsi. Aga külasid põletati ju ikka samal eesmärgil – et jätta vietkongid ilma toetusvõrgustikust.

Tänapäeval, kus sõjapidamises osatakse arvestada meedia osakaaluga sündmuste ja meelsuse kujundamisel, on hakatud kasutama võrgustiku vastu pehmeid meetmeid, nagu USA „Hearts and Minds“ kampaaniad Iraagis ja Afganistanis ning Venemaa relvajõududes propageeritavad Valeri Gerassimovi moodsa sõjapidamise põhimõtted, mida meie tunneme ka nimetusega „ hübriidsõjapidamine“.

Miks toetusvõrgustiku olemasolu asümmeetrilises sõjapidamises nii tähtis on, seda selgitab joonis 2.

Eduka asümmeetrilise sõjapidamise alusteks on neli põhilist komponenti. Nendeks on:

- **Informatsioon** – luuretegevus peab olema pidev ja kõike kattev, et lahinguks ettevalmistamiseks oleks piisavalt aega, vastase võimekust oleks võimalik hinnata ning sellele vastav lahingukoht leida ja ette valmistada. Vastasest tuleb olla pidevalt vähemalt üks samm ees;
- **Lahingutegevus** – eeldab ennekõike tõhusat käitumist, mis väljendub õigel ajal ja õiges kohas läbi viidavates üllatusrünnakutes, olgu nendeks varitsused, reidid, miinirünnakud, snaipritegevus, sabotaažid või muud väikeüksuste operatsioonid. Oluline siin on see, et need tegevused on aegsasti ette valmistatud ja ajaliselt lühikesed, kus pärast kiiret rünnakut

võitlejad eemalduvad, et vastasele mitte kätte jääda;

- **Tagamine** – ennekõike sõjategevuse jätkusuutlikkuse tagamine, mida pole võimalik korraldada tavaüksustele omasel moel. Suurt rolli mängib etteladustatud varustus, mis loob olukorra, kus rünnakupaigas on rünnakuks vajalik varustus juba ees ootamas. Nii saab üksus kiirelt ümber paikneda ilma, et ta peaks kõike vajalikku kaasas kandma. Nimetatud vajadus on seda olulisem, et suure tõenäosusega ei saa asümmeetrilise sõjapidamise keskkonnas üksusi ümber paigutada tavalisel moel, suurte veokite või bussidega.

Kui lahingutegevus on täielikult planeeritud, saab lahingupaikadesse ette ladustada täpselt selline hulk relvastust ja varustust, mis on konkreetsetes lahingukohas vajalik. See tagab ka selle, et vastase kätte ei lange meie liigseid varusid. Tegevust on vaja tagada ka lahingute vahelisel ajal. Liikumised, puhkekohad ja

tegevused peavad jääma vastase eest varjatuks;

- **Kestmine** – seotud ellujäämise ja julgeolekuga. Asümmeetrilist sõjapidamist saab pikemat aega läbi viia ennekõike keskkonnas, kus võitlejad on omad ja toetatud. Kestmine sõltub heast tagamisest ning piisavast informatsioonist vastase tegevuse kohta.

Nagu eelkirjeldatust näha, on asümmeetrilises sõjapidamises kineetiliste lahinguoperatsioonide maht vaevalt üks neljandik kogu tegevuse mahust. Põhiraskus on ellujäämisel ja jätkusuutlikkuse tagamisel, sest ressursid on piiratud ning nende liigutamine keeruline. Kõik see aga põhineb toetusvõrgustikul, ilma milleta pole võimalik jätkusuutlikku asümmeetrilist vastupanu korraldada. Laias pildis jaguneb toetusvõrgustik asümmeetrilises sõjapidamises kolmeks:

- need, kes **aitavad teavet koguda**, sealhulgas statsionaarsed vaatluspostid, kelleks võivad olla strateegiliselt või ka taktikaliselt

sobivates kohtades elavad õige meelsusega kodanikud;

- need, kes **tagavad sõjapidamist logistiliselt**, pakkudes peavarju või hoiukohti võitlejatele, vajadusel ka ise varustust laiali vedades või muid vajalikke ülesandeid täites;
- need, kes **mittesõjalise tegevusega toetavad** sõjapidamist, näiteks sabotöörid oluliste liiklussõlmede juures või spetsialistid, kes suudavad omadele võitlejatele kiiresti kasulikke tingimusi luua. Mõnikord tundub uskumatuna, kui palju probleeme võib vastasele tekitada mahavõetud teeviit või kui palju kasu võib omadele võitlejatele olla kohalikust kopa-mehest, kes õigesse kohta kraavi sisse tõmbab.

Ajakirja järgmises numbris räägime täpsemalt asümmeetrilisest tegevusest territoriaalkaitstes, mille puhul on sellisel sõjapidamisel kõige enam võimalusi õnnestuda. Samuti vaatame lähemalt lahingute ülesehitust ja loogikat asümmeetrilises sõjas. 🇪🇪

EESTI DIGILAIGUST MILITAARRÕIVAD EESTI TOOTJALT

AS PROFLINE

VEERENNI 29, TALLINN

WWW.PROFLINE.EE/POOD/TOOTEKATEGORIA/MILITAARROIVAD/